

Hovedstaden
J.nr. 21/13797
Ref. CHARM
Den 18. august 2021

**Referat fra offentligt møde om forvaltningsplan for ny urørt skov:
Farum Lillevang, Terkelskov, Nyvang, Ganløse Ore og Ryget Skov
afholdt den 16.8 2021**

Mødedeltagere:

8 borgere
samt

Fra brugerrådet: Anna Bodil Hald, Kurt Borella og Gunnar Brusch

Fra Naturstyrelsen: Charlotte Mølgaard, Jesper Tranberg, Jens Bjarke Hansen
Allan Iversen, Kim Søderlund, Stella Blichfeldt

Kim Søderlund bød velkommen og fortalte om formålet med mødet:

- Informere om proces og hvad der kan og skal ske i skovene
- Gerne have gode råd og lokal viden, så det kan indarbejdes i de forvaltningsplaner, som nu skal udarbejdes.

Farum Lillevang, Terkelskov, Nyvang, Ganløse Ore og Ryget Skov er nu endeligt udpeget til at blive urørt skov. Men urørt skov skal stadig forvaltes, så derfor skal der udarbejdes en forvaltningsplan, og dette møde er et led i denne proces.

Forvaltningsplanen udarbejdes i efteråret 2021 og sendes så som udkast i offentlig høring. Dette offentlige møde er en del af processen.

Forvaltningsplanen udarbejdes på baggrund af nogle overordnede retningslinier, som pt kun findes som udkast af 20.3 2021. Der mangler en indarbejdelse af bemærkninger fra høringsprocessen, men der ændres næppe på forslagets store linier.

De nævnte skove er udpeget på baggrund af finanslovaftaler i hhv 2016 og 2020.

Vi vil meget gerne have gode råd og lokalviden nu – eller inden for den kommende uges tid, så er det nemmere at udarbejde nogle gode forslag til forvaltningsplaner. Vi bruger naturligvis den viden vi har, og som vi fik ved

den foregående proces, så vi er absolut ikke på bar bund selvom. Det er en presset tidsplan, men det skal nok blive nogle gode planer, som kommer i høring. Men giv os rådene i løbet af turen eller send en mail til HST@NST.DK.

Kim Søderlund gav et kort give **et overblik** over de nye retningslinier for forvaltningen af de urørte skove:

I skal huske på, at siden 1805 har det primære formål med Danmarks skove været at producere træ – til huse, møbler, krigsskibe, brænde osv. Dvs skovene er beplantet og forvaltet til at producere kævler og tømmer, og det har bevirket, at skovene består af ens bevoksninger med samme træart og alder, så der er lange lige stammer uden sidegrene. Nu skifter formålet fundamentalt i en række skove, når de skal være urørte.

Ved ”urørt skov” forstås skov uden kommerciel skovdrift, hvor formålet er at fremme biodiversitet. Udgangspunktet er, at der skal **være så lidt aktiv naturforvaltning** i den urørte skov som muligt på sigt. Der kan gennemføres græsning og i et vist omfang andre tiltag til fordel for biodiversiteten, ligesom hensyn til bl.a. friluftslivet og fortidsminder fortsat skal tilgodeses.

NATURGENOPRETNING:

Vi skal gennemføre en naturgenopretning som strækker sig over 6 år fra forvaltningsplanen er endelig vedtaget:

- 1. Naturlig hydrologi** genoprettes så vidt muligt. Dvs der kommer flere vådområder i skovene. Men man fortsat skal kunne komme rundt i skoven og overholde vandløbsloven f.eks. i relation til naboer.
- 2. Håndtering af træerne med henblik på at gøre skovene mere naturlige og mindre homogene:**
 - Hjemmehørende er: løvtræer (minus ær, rødeg og lignende) samt skovfyr.
 - Hjemmehørende træer over 150 år fældes ikke
 - Hjemmehørende træer under 150 år: kan fældes og veteranisering. Kirsebær og lind skal fremmes.

Der kan fældes hjemmehørende løvtræer for at mindske homogeniteten som lysbassiner på 0,1-0,5 ha. Som udgangspunkt skal træerne efterlades, men i særlige tilfælde kan træet sælges.

Udtag af ikke-hjemmehørende træer

- Rødgran udryddes ikke. Der foretages tyndinger, der understøtter rødgranens fortsatte tilstedeværelse i den enkelte skov bl.a. aht sortspætten og blank gæstemyrer.
- En betydelig del af bevoksninger med europæiske træarter som ædelgran og lærk, som ikke er hjemmehørende i Danmark, afvikles. Unikke træer kan bevares.
- De oversøiske træarter (rødeg, douglasgran, thuja, abiea grandis, nobilis, og mange flere) afvikles som udgangspunkt. Dog kan douglasgran, thuja og grandis bevares som et landskabeligt og strukturelt element i mindre omfang. Unikke træer kan bevares.

I bevoksninger med de europæiske og oversøiske træarter vil der ofte blive benyttet renafdrift.

Herefter dvs. efter 6 år (med en officiel forvaltningsplan) fældes der som udgangspunkt ikke træer i de urørte skove undtagen træer, som er til fare eller gene for borgerne, friluftslivet eller kulturværdier, eller som er problematiske i relation til beskyttelse af biodiversitet f.eks. invasive arter.

3. Græsning:

Der kan som pleje etableres **skovgræsning**, hvis der allerede er sjældne arter, som kræver dette. (skovene udvælges efter central prioritering på landsplan).

Det tilstræbes:

- at lave hegninger på 100 ha eller større.
- at der gennem årene er fluktuation i græsningstryk
- så vidt muligt helårsgræsning uden tilskudsfodring

Der kan foretages fokuseret pleje i små bynære skove, hvor det ofte i praksis vil være umuligt at sikre plads til dynamisk græsning. Det kan være høslæt og gerne med leslåning af frivillige!

Vi forventer kun få nye hegninger i hovedstadsområdet, da den biodiversitet der er udpeget efter, langt hen af vejen er tilknyttet skov og dødt ved.

FRILUFTSLIV:

Infrastruktur som skovveje, afmærkede spor og faciliteter til understøttelse af friluftsliv vil i et passende omfang fortsat blive opretholdt og kan fortsat udvikles og tilpasses, også selvom det kræver fældninger.

I forbindelse med etablering af nye friluftsfaciliteter skal der ske en afvejning mellem bl.a. faciliteternes betydning for friluftslivet og for naturværdierne; herunder kan områders integritet som vild natur spille ind.

Mulighederne for friluftslivet i den enkelte skov beskrives i forvaltningsplanerne.

Skovgæsterne må fortsat oparbejde brænde til brug på skovens bålpladser. Der vil kunne opretholdes attraktive og lysåbne forhold for færdsel og ophold uden voldsom ophobning af dødt ved. Det gælder også opretholdelse af udsigter. Der vil blive holdt øje med risikotræer ved faciliteter og afmærkede ruter – som det også er tilfældet i dag.

FORTIDSMINDER:

Plejepligten kan ikke tilsidesættes.

DE KONKRETE DRØFTELSER:

På mødet kom deltagerne rundt i Nyvang og undervejs blev følgende drøftet:

Farumskovene er karakteriseret ved en stor variation i både topografi, jordbundsforhold og vandforhold. Det giver et væld af forskellige levesteder og området rummer derfor mange arter.

Omkring store egetræer og andre enkelttræer som lind, der ønskes bevaret, er der mulighed for at påføre nabotræer skader (veteranisering), så de svækkes og ikke overvokse egetræerne/lind. Det vil både favorisere enkelttræet og skaber samtidigt stående svækket ved til gavn for biodiversiteten.

Der var enighed om, at selvom hovedreglen er, at ikke-hjemmehørende træer som thuja og douglasgran skal fjernes, så giver det variation i skovoplevelsen at bevare enkeltstående større ikke-hjemmehørende træer som eksempelvis thuja og douglasgran. Det blev fremhævet, at rovfuglene også ofte bygger rede i lærketræer.

Det blev fremført, at de urørte skove bliver mørke og tætte og med få blomstrende urter til bl.a. sommerfugle. Der var forslag og ønske om, at der blev etableret/vedligeholdt lysninger. Det kunne for eksempel ske ved at der på udvalgte strækninger med et godt sollysindfald blev slået brede vejrabatter. Det vil både give mulighed for blomstrende urter samt gavne friluftslivet, da det samtidig er vedligehold af vejene.

Udvidelse af græsning ved Klevads Mose:

Retningslinjerne for forvaltning af urørte skove indeholder en biologisk prioritering på landsplan af hvilke skove, som på baggrund af artsforekomsten har mest behov for græsning. Her ligger Nyvang "i midten"; dvs. at der er andre skove fx Jægersborg Hegn, hvor græsning er højere prioriteret. Det er derfor ikke sikkert, der på landsplan er økonomi mere græsning omkring Klevads Mose – også set i lyset af, at det tilstræbes at lave hegninger på 100 ha eller mere.

Foreningen Naturpark Mølleåens Venner har forud for mødet foreslået at udvide græsningen med ca. 1,5 ha mod nord, da dette højtliggende skræntareal med terrænnært kalk har potentiale til at blive et sydvendt kalkoverdrev, hvis de skyggende træer fjernes og der kommer græsning på skrænten. Foreningen har tilmed tilbudt at finansiere udvidelsen. En udvidelse af folden vil ændre på adgangsforholdene, og bl.a Friluftsrådet nævnte, det var væsentligt at der fortsat er mulighed for at passere øst-vest langs Mølleåen uden at skulle ind gennem en fold. Dette vil kunne håndteres ved at etablere et nyt stiforløb udenom folden.

Syd for Klevads Mose er der ca. 10 ha skov bestående af 30-35 årig rødgran, douglasgran og ær samt et hjørne med gammel bøg. Græsningen i Klevads Mose kan udvides med de ca 10 ha mod syd, da dette vil skabe en mere varieret skov og skabe større volumen i græsningen. Der var synspunkter om, at en udvidelse af græsningen mod syd vil give mere lys og variation, hvis der samtidigt blev fældet og fjernet træer til lysninger. Der var opmærksomhed på, hvorledes man sikrede de tilbageblivende rødgrans stormstabilitet. Det blev nævnt, at såfremt der fjernes træer på sydsiden af Klevads Mose, kunne der komme mere trykvand fra skoven mod mosen og åen. Der var opmærksomhed på, at evt. mere trykvand skulle kunne bortledes til åen for ikke at gøre mosen for våd. Fortsat naturpleje ved afbrænding af mosen bør nævnes som et tiltag. Ved en udvidelse af folden mod syd vil der være opmærksomhed på at sikre adgangsforhold og stiforløb.

Shelteren Nidhug Yggdrasil er snart udskiftningsmoden. Der er ønske om, at shelteren flyttes til området "grusgraven", som i forvejen er et friluftsområde udlagt som facilitetszone. Arealet omkring shelteren vil kunne indlemmes i en foldudvidelse. "Grusgraven" vil blive opretholdt som lejrplads og facilitetszone.

Området Filet'en ved Farum Lillevang rummer en samling af ikke-hjemmehørende træer, der blev bragt til Danmark for at afprøve om nogle af træerne kunne bruges i dansk skovbrug. Filet'en er nu som en del af det samlede skovareal udpeget som urørt skov. Der blev fortalt, at det medfører, at de ikke-hjemmehørende træarter i Filet'en nu som udgangspunkt skal afvikles. Naturstyrelsen agter først og fremmest at fokusere på at fjerne de træarter, som spreder sig ved rods kud og frøformering. Fremadrettet vil Filet'en ikke blive "vedligeholdt" med eksempelvis tyndinger og nedskæringer, der favoriserer de ikke-hjemmehørende træarter. Det vil blive indskrevet i forvaltningsplanen, at der fortsat er mulighed for pleje ved at fjerne opvækst af ikke-hjemmehørende træarter, der breder sig.